

Opbrengst en Effectiviteit van Saxion Honoursprogramma's

Jolise 't Mannetje
Simone van der Donk
Mark Gellevis

Lectoraat Innovatief en effectief onderwijs

Samenvatting

Onderzoek naar voorwaarden die succesvolle ontwikkeling en implementatie van honoursprogramma's (HP's) ondersteunen is nog schaars. In dit onderzoek zijn kenmerken in kaart gebracht om een succesvolle implementatie van HP's te bevorderen. In eerste instantie is vanuit de literatuur een raamwerk opgezet met ontwerpprincipes voor HP's. Dit raamwerk vormt de basis voor het vervolgonderzoek. Middels gestructureerde interviews en documentenanalyse, zijn de HP's (n=8) binnen Saxion gescand en beschreven. Vervolgens zijn vragenlijsten afgenomen onder alle betrokken studenten (n=112) en docenten (n=29) om hun meningen, ervaringen en verwachtingen van de HP's te inventariseren. De conclusies worden eerst per HP geformuleerd en vervolgens, waar mogelijk en wenselijk, overkoepelend over alle Saxion HP's.

Aanleiding en Probleemstelling

Binnen Saxion zijn, in een van 2011 tot eind 2013 gesubsidieerd traject, verschillende HP's in ontwikkeling. Deze periode wordt binnen Saxion gezien als experimenteerruimte om te ontdekken wat werkt en wat niet. Aan het eind van de subsidieperiode zullen de programma's een vaste plek binnen de Hogeschool moeten krijgen. In de periode 2011-2013 is binnen Saxion het programmateam verantwoordelijk voor de praktische aansturing, stimulering en controle. Het Saxion lectoraat Innovatief en Effectief onderwijs is benaderd voor het uitvoeren van onderzoek naar de HP's. Dit onderzoeksteam ondersteunt de programma's zoveel mogelijk met onderzoeksresultaten, om daarmee de richting van de voortdurende ontwikkeling van HP's te kunnen onderbouwen. Uiteindelijk is het doel van het onderzoek om vast te stellen wat de opbrengsten van de HP's zijn en hoe effectief zij zijn in het behalen van de gestelde doelen.

Onderzoeksaanpak

In het kader van dit onderzoek is allereerst een literatuurstudie uitgevoerd naar ontwerpprincipes voor succesvolle HP's. In Nederland zijn HP's nog relatief nieuw en volop in ontwikkeling. In Amerika bestaat honoursonderwijs al zo'n honderd jaar. De meeste literatuur is dan ook uit Amerika afkomstig. De ontwikkelde ontwerpprincipes op het gebied van student, docent en curriculum dienen ter ondersteuning van de ontwikkelaars van HP's en zijn daarom zowel intern als extern gepubliceerd ('t Mannetje, Van Dijk, Van der Donk & Gellevis, 2011). Een voorbeeld van een ontwerpprincipe, ter

illustratie, is: "Docenten in een HP hebben een rol als mentor. Hij of zij is meer een partner in leren dan een autoriteit."

Aan de hand van deze ontwerpprincipes, het spinnenweb van Van den Akker (2003) en de resultaatgebieden die door het programmateam zijn opgesteld (Van Dijk, Van der Donk, Gellevis, 't Mannetje & Ter Woord, 2012) is een raamwerk opgesteld om de verschillende HP's in kaart te brengen. Aan de hand van interviews en een documenten-analyse zijn alle programma's beschreven. Deze beschrijvingen zijn ter verificatie teruggekoppeld aan de ontwikkelaars van de HP's. Vanuit deze beschrijving zijn de programma's op hun belangrijkste kenmerken gelabeld. Deze labeling is vervolgens gebruikt om de programma's te clusteren met soortgelijke programma's. De clusters die hieruit zijn ontstaan zijn:

- Programma's gericht op de persoonlijke ontwikkeling van de studenten
- Programma's gericht op het aanleren van onderzoeksvaardigheden
- Programma's gericht op het werkveld waarvoor de studenten worden opgeleid

Op basis van de literatuurstudie en de resultaten van de interviews is een vragenlijst ontwikkeld. Deze vragenlijst is afgenomen onder de docenten (n=29) en studenten (n=112) van de verschillende HP's, om in kaart te brengen in hoeverre de programma's daadwerkelijk bepaalde kenmerken hebben. De vragenlijst bevat vragen over:

- De selectieprocedure
- De opzet en inhoud van het programma
- De rol van studenten
- De rol van docenten
- De verwachte opbrengsten
- Kenmerken van het HP
- Afsluitende vragen

De verschillende vragen binnen de bovengenoemde categorieën inventariseren meningen, ervaringen en verwachtingen van de studenten en docenten ten aanzien van hun HP.

Resultaten

De uitkomsten van de vragenlijst zijn geanalyseerd en zowel kwalitatief als kwantitatief beschreven. Per HP is een rapportage opgeleverd met daarin de resultaten op de verschillende onderdelen. Op deze manier is een beeld ontstaan van de meningen, ervaringen en verwachtingen van zowel studenten als docenten van de afzonderlijke HP's.

Ook is er op basis van de uitkomsten van de vragenlijst een vergelijking gemaakt tussen de verschillende HP's. Naast de resultaten van de vragenlijst zijn ook kwantitatieve gegevens als cijfers en uitvalregistratie geanalyseerd. Op basis van al deze data samen wordt gekeken welke kenmerken een positief effect hebben op het bereiken van de doelstelling van het HP. Vervolgens wordt onderzocht of deze kenmerken generaliseerbaar zijn naar het hele cluster van soortgelijke Saxion HP's en of de cluster brede positieve kenmerken Saxion-brede succesfactoren zijn.

De rapportages over deze uitkomsten zijn in eerste instantie bedoeld om een afzonderlijk HP inzicht te geven in de eerder genoemde aspecten van het HP, om daarmee zelf hun HP verder te kunnen ontwikkelen en versterken. De HP specifieke rapportages doen daartoe verslag in beschrijvende zin. Het toont de bewerkte gegevens van de vragenlijsten en opvallende zaken worden genoemd. Tevens ontstaat vanuit deze analyses een beeld van overeenkomsten en verschillen tussen het beoogde en ervaren programma. Verklaringen en interpretaties worden vastgesteld door het HP zelf. Zij hebben de daarvoor de benodigde gedetailleerde kennis van hun HP. Bij het bepalen van deze verklaringen en interpretaties kan de onderzoeksgroep een ondersteunende rol spelen, bijvoorbeeld door de bespreking en duiding van onderzoeksresultaten samen met het HP uit te voeren.

De vergelijking van de verschillende HP's (n=8) zal een rapportage opleveren, die onder meer bedoeld is om de Saxion-brede ontwikkeling van HP's verder te stimuleren. Dat kan door bijvoorbeeld aan te geven binnen welke HP's bepaalde kenmerken sterk zijn ontwikkeld en hoog worden gewaardeerd, zodat andere HP's daarvan kunnen leren .

Conclusie

Het proces van het verwerken van de data tot rapportages per HP is op het moment van indienen deels afgerond. De eerste conclusies die hieruit getrokken kunnen worden zijn dat de tot dusver geanalyseerde HP's door studenten met een ruime voldoende beoordeeld worden, het persoonlijke gesprek (interviews) als belangrijkste intake instrument wordt beschouwd en dat studenten de intake procedure over het algemeen niet heel erg streng vinden. Wat betreft de opzet van het curriculum kan verondersteld worden dat HP's wat minder eenvoudig te clusteren zijn in de drie clusters die uit het vooronderzoek naar voren zijn gekomen. Verschillende HP's hebben volgens de studenten hun foci op alle drie de gebieden tegelijkertijd: op de persoonlijke ontwikkeling, op de beroepspraktijk en op het doen van onderzoek. Het merendeel van de studenten geeft aan dat een ideaal HP in zijn/haar ogen een vaststaand programma heeft, met ruimte voor eigen invulling. De studenten zijn het er grotendeels over eens

dat zij als de student bij het HP centraal staan en niet het curriculum. De meningen over toetsing binnen de HP's verschillen. Over het algemeen zouden de studenten graag meer invloed hebben op de manier van toetsen. Samenwerken blijkt voor de studenten erg belangrijk te zijn. Ze geven aan vaak en graag met anderen samen te (willen) werken en zouden dit ook graag (blijven) doen met studenten van andere opleidingen.

Op vragen waarin het HP verschilt van het reguliere programma geven de studenten aan dat er in het HP meer diepgang zit en dat er andere onderwerpen aan bod komen. De motivatie voor de student om deel te gaan nemen aan het HP verschilt sterk per opleiding. Zo geven studenten van het ene HP aan dat het vooral goed zou staan op het CV en van een ander HP dat het toegang geeft tot nieuwe netwerken. Wat betreft de docenten in het HP zijn de studenten wisselend tevreden over de mate waarin zij over verschillende competenties beschikken. Voor wat betreft het mogelijk te bereiken competentieprofiel (de Reflectieve Professional (RP)) geven studenten op basis van hun eigen vergelijking aan dat zij redelijk inzicht hebben in de betekenis van de RP competenties. Echter herkennen zij deze competenties in hun HP in beperkte mate. Tot slot, voor wat betreft de kenmerken van de HP's, scoren de HP's hoog op vrijwel alle gemeten kenmerken zoals: autonomie, creativiteit, eisen, complexiteit, onderling vertrouwen studenten, docenten feedback inhoud, docenten feedback interactie en uitdaging.

De vergelijking van de verschillende HP's is op het moment van indienen nog niet uitgevoerd. Deze conclusies kunnen dan ook nog niet worden weergegeven. Op het moment van presenteren zijn deze resultaten wel bekend en zullen de conclusies gepresenteerd kunnen worden.

Referenties

- Akker, J. J. H.. van den. (2003). Curriculum perspectives: An introduction. In J. J. H. van den Akker, W. A. J. M. Kuiper & U. Hameyer (Eds.), *Curriculum landscapes and trends* (pp. 1-10). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Dijk, T. van, Donk, S. E. van der, Gellevis, M. R. M., 't Mannetje, J. E. M. M., & Ter Woord, R. (2012). *Saxion programma excelleren. Verbinden wat er zo nog niet was...* Enschede: Saxion.
- 't Mannetje, J. E. M. M., Van Dijk, T., Van der Donk, S. E., & Gellevis, M. R. M. (2011). *Saxion Programma Excelleren. Deel 2 : De Reflective Professional en Ontwerpprincipes voor Honours Programmes*. Enschede: Saxion.